

Maria Juda

Forum Bibliotek Medycznych 2010 R. 3 nr 2 (6)

Forum Bibliotek Medycznych 3/2 (6), 649-653

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

RECENZJA

Prof. dr hab. Maria Juda
Lublin - UMCS

FORUM BIBLIOTEK MEDYCZNYCH 2010 R. 3 nr 2 (6)

Forum Bibliotek Medycznych to znane od kilku lat i cenione czasopismo, zarówno w środowisku bibliotekarskim, jak i medycznym. Swoją pozycję zawdzięcza nie tylko rozległą i odpowiadającą najnowszym trendom w bibliotekarstwie światowym problematyką, ale także niejednokrotnie pogłębioną refleksją nad poruszonymi zagadnieniami. Nie bez znaczenia jest również fakt, że dostępne jest w tradycyjnej formie drukowanej i elektronicznej.

Najnowszy tom w głównym swym zrubie jest rezultatem XXVIII Konferencji Problemowej Bibliotek Medycznych: *Zasoby biblioteczne na wyciągnięcie ręki – model własnościowy a model otwarty*, która odbyła się we Wrocławiu 9-11 czerwca 2010 r. Otwierają go Przedmowa prof. dra hab. Tedeusza Sikory – Kierownika Katedry Zarządzania Jakością Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie oraz prezentacja aktualnego numeru autorstwa Ryszarda Żmudy. Następny segment stanowi sześć artykułów poświęconych prezentacji naukowych bibliotek medycznych, ich zbiorom, naukowej jakości elektronicznych źródeł informacji oraz jakości i etyce publikacji naukowych.

Wiesława Tylman w interesujący i kompetentny sposób przedstawiła krótki zarys historyczny i aktualną działalność Narodowej Biblioteki Medycznej Stanów Zjednoczonych. Tego rodzaju prace są warte uwagi, dają bowiem możliwość porównania genezy, głównych etapów rozwoju, organizacji i różnych form działalności centralnych bibliotek medycznych poszczególnych krajów. Zbiorom największej i mającej niezwykle bogate doświadczenia polskiej księżnicy lekarskiej poświęciła swój artykuł Irmina Utrata. Główna Biblioteka Lekarska w Warszawie potrafiła właściwie reagować na postęp w naukach medycznych i pozyskiwać do swoich

zbiorów piśmiennictwo niezbędne dla rozwoju medycyny w Polsce. Właściwa polityka gromadzenia stworzyła jej użytkownikom możliwości pełnego dostępu do najnowszego piśmiennictwa światowego. Ponadto różnorodne doświadczenia tej placówki dostarczały innym tego rodzaju instytucjom właściwej inspiracji różnorodnych działań. Organizacji i nowoczesnych form pracy biblioteki uczelnianej w Polsce dotyczy artykuł Anieli Piotrowicz. Jej rozważania koncentrują się na Bibliotece Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu, placówce konsekwentnie wdrażającej nowe rozwiązania organizacyjne, ze szczególnym uwzględnieniem obsługi użytkowników w nowym gmachu.

Do różnych aspektów publikacji naukowych odnoszą się dwa kolejne studia. Roma Hajduk podniosła problem istotny dla wszystkich środowisk naukowych, mianowicie wskaźników oceny publikacji naukowych. Zagadnienie to jest dyskutowane na wielu różnych forach, a kryteria oceny dorobku naukowego budzą ożywione i niejednokrotnie bardzo krytyczne dyskusje. Dobrze się stało, że znalazł on również miejsce w dyskusji naukowej na forum bibliotekarskim. W tym kręgu zagadnień pozostaje praca Barbary Gra li - K o c i a k odnosząca się do problematyki jakości naukowej elektronicznych źródeł informacji. Niezwykle dynamiczny rozwój technologii informacyjnych i zmieniające się formy uczestnictwa w nich doprowadziły do postawienia pytań o jakość tego rodzaju źródeł, ich przydatność do pozyskiwania wartościowej i właściwej informacji, a takiej niewątpliwie mogą dostarczyć tylko profesjonalnie i kompetentnie przygotowane bibliografie, katalogi, bazy danych i im podobne źródła informacji. Działania zmierzające do ich pozyskiwania są jak najbardziej pożądane i jest to –jak pokazuje autorka- wielkie wyzwanie stojące przed bibliotekami, nie tylko medycznymi. Anna Szc z e s n a podjęła niezwykle interesujący problem etyki publikacji naukowych. Na to ważne zagadnienie kierują swoją uwagę badacze, i nie tylko, różnych dziedzin i dyscyplin naukowych. Nabrało ono szczególnego znaczenia w dobie nowoczesnych technologii informacyjnych, stąd też winno być przedmiotem uwagi nie tylko środowiska naukowego, ale także osób i instytucji obsługujących je, w tym również pracowników bibliotek. Dowodzą tego materiały zaprezentowane przez autorkę.

Następną część publikacji zajmują materiały informacyjne. Marek N o w a k o w s k i zaprezentował ABE Marketing zwracając uwagę na jego przydatność w pracy biblioteki naukowej, a w dalszej perspektywie pozytywne efekty działalności tak wewnątrz, jak i na zewnątrz placówki. Współczesna biblioteka by należycie wypełniać swoje funkcje musi wykorzystywać nowoczesne techniki zarządzania. O korzyściach digitalizowania literatury naukowej dla bibliotek medycznych traktuje materiał przygotowany przez Grzegorza M a j e r o w i c z a . Cyfryzacja zasobów bibliotecznych to wymóg i wyzwanie nowoczesnej biblioteki. Rozszerza ona nie tylko dostępność do najnowszych publikacji, trudnych i niekiedy wręcz niemożliwych do osiągnięcia w formie tradycyjnej, ale stwarza możliwości oszczędniejszej i bardziej racjonalnej

polityki gromadzenia i udostępniania zbiorów. Działalności i produktom znanej w świecie bibliotekarskim firmy EBSCO poświęcony jest materiał przygotowany przez Lilianę Toczyską, Teresę Górecką, Annę Abramowską i Leszka Czerwińskiego. Pokazuje on jej strategię ukierunkowaną na jak najlepsze zaspokajanie potrzeb placówek bibliotecznych, aktualne możliwości i kierunki przyszłych działań. Alina Przydańska skoncentrowała się na informacji odnoszącej do platformy Wiley Online Library oferującej pełne teksty publikacji z szerokiej gamy dziedzin nauki wydawnictwa Wiley-Blackwell. Jest to kolejna godna uwagi platforma, ważna dla nauk medycznych, i nie tylko, a prezentacja zachęca do uczestnictwa w testowaniu dostępu do niej. Podobny charakter ma materiał przygotowany przez Hannę Greene odnoszący się do założeń Consortium of the International Library Forum, kolejnej o światowym zakresie platformy współpracy bibliotek świadczących usługi wszelkim kategoriom użytkowników.

Część będącą pokłosiem wrocławskiej konferencji otwiera jej program i lista sponsorów. Dalsze miejsce zajmuje 28 referatów i prezentacji wygłoszonych i przedstawionych na wrocławskim zjeździe naukowym. Układają się one w kilka bloków tematycznych, niewątpliwie ważnych z punktu widzenia organizacji i zarządzenia współczesną biblioteką. W tych działaniach istotną rolę zajmują wskaźniki efektywności i statystyka biblioteczna. Stanowią one, jak wykazały ogólnopolskie badania empiryczne i przekonujący występ Lidii Derfert-Wolf, ważne, wręcz nieodzowne narzędzie właściwego zarządzania biblioteką. W dobie dynamicznego wzrostu liczby publikacji szczególnego znaczenia nabiera problem selekcji księgozbioru. Przedmiotem wystąpienia konferencyjnego Małgorzaty Korczewskiej i Kamili Mamorskiej była kwestia selekcji na etapie gromadzenia przedstawiona w oparciu o doświadczenia macierzystej placówki. Mogą stać się one pewnym punktem odniesienia dla innych ksiąźnic, ale warto również mieć na uwadze narastający problem selekcji zbiorów zalegających magazyny biblioteczne, które zwłaszcza w naukach medycznych ulegają szybkiej dezaktualizacji.

Wolny dostęp do półek staje się normą w formie udostępniania zbiorów bibliotecznych. Właściwa jego organizacja i aranżacja przestrzeni pozytywnie wpływa na jakość usług bibliotecznych i obok wielu innych zalet wypełnia również ważny cel edukacyjny. O różnych rozwiązaniach w tym zakresie i doświadczeniach w kwestii stosowania szczególnych rozwiązań, umożliwiających większą przystępność do półek, traktują trzy kolejne referaty i prezentacje autorstwa Ewy Grządzielowskiej, Romy Hajduk, Joanny Kosickiej, Marii Posadzy, Agnieszki Tupikowskiej, Dagmary Budek, Anny Urygi, Beaty Bator, Urszuli Zdeb i Lucjana Stalmacha. Dowodzą potrzeby i wymiernych korzyści tego rodzaju rozwiązań. Należy jednak zauważyć, że nie wszystkie placówki są w stanie go realizować, bowiem taki sposób udostępniania uwarunkowany jest rozwiązaniami architektonicznymi budynków bibliotecznych.

Przedmiotem obserwacji uczestników konferencji stało się również zagadnienie cyfryzacji i digitalizacji zasobów bibliotek medycznych. Tego rodzaju biblioteki aktywnie włączają się w istniejące już projekty, tworzą konsorcja będące platformą współpracy przy tworzeniu kolekcji cyfrowych. Dotychczasowe doświadczenia w tym zakresie, próby oceny różnych projektów i płynące z tego wnioski zawierają teksty przygotowane przez Reginę Rohleder, Monikę Kubiak, Teresę Krzyżaniak, Małgorzatę Omilian-Mucharską, Natalię Wysmyk i Anielę Piotrowicz. Mogą być ważnym odniesieniem dla placówek mających zamiar przystąpienia do tego rodzaju projektów. Wokół zagadnień cyfryzacji koncentrują się kolejne prace Bolesława Howorki i Witolda Kozakiewicza. Nie ulega wątpliwości, że nowe technologie cyfrowe wywołały szereg kwestii związanych z prawem autorskim. Stąd też ze strony bibliotek wymagana jest szczególna rozważa i wiele zabiegów w dochowaniu zapisów w kwestii prawa autorskiego. Z kolei digitalizacja 2.0 stwarza wiele nieznanymi dotychczas możliwości związanych z korzystaniem z zasobów bibliotecznych. Ich autorzy w przekonujący sposób dowodzą tych kwestii. Cyfryzacja zasobów stwarza również nowe możliwości dostępu do ich historycznej części i o doświadczeniach w tym zakresie w Bibliotece Akademii Medycznej we Wrocławiu traktuje wystąpienie Jana Dąbrowskiego.

Ważnym elementem warsztatu informacyjnego naukowych bibliotek medycznych jest rejestracja dorobku naukowego pracowników macierzystej instytucji. Wcześniejsze i obecne doświadczenia stały się przedmiotem refleksji Katarzyny Bojko i Olivii Wajsen. Dowodzą potrzeby podejmowania tego rodzaju działań i wskazują na znaczenie takich przedsięwzięć w kształtowaniu wizerunku naukowego zarówno poszczególnych pracowników, jak i instytucji jako całości.

Jednym z istotniejszych czynników właściwego zarządzania biblioteką są regularne działania ewaluacyjne. Pozwalają one na podejmowanie czynności naprawczych w tych obszarach, które tego wymagają. O tego rodzaju doświadczeniach w bydgoskiej bibliotece medycznej traktuje praca Małgorzaty Slesar. Zastosowanie do badań zmodyfikowanego modelu SERVQUAL dało ciekawe i warte pogłębionej refleksji wyniki.

Różnym kategoriom użytkowników w bibliotekach medycznych poświęcone są kolejne wystąpienia i prezentacje. Do ważnej i wymagającej właściwego traktowania grupie niepełnosprawnych użytkowników odnosi się praca Agnieszki Zarneckiej. Jej uwagi i spostrzeżenia potwierdzają wagę problemu. Komunikacyjny aspekt działalności bibliotecznej zainteresował Marię Kordas. Wyniki jej doświadczeń badawczych wskazują, iż jest to niezwykle ważne zagadnienie, wymagające ciągłego doskonalenia by postrzeganie biblioteki przez jej użytkowników było pozytywne. Na tego rodzaju działania wskazuje opracowanie Dawida Śleziaka. Doświadczenia ze współpracy polskich i norweskich bibliotekarzy medycznych w ramach przedsięwzięcia „projekt z konkursu” zaprezentowali Marcin Stasiak

Urszula Zdeb i Anna Uryga. Pozwalają one żywić przekonanie o potrzebie podejmowania dalszych tego typu przedsięwzięć.

Kolejne referaty i prezentacje odnoszą się do technologii informacyjnych mających zastosowanie w pragmatyce bibliotecznej i pewnych kategoriach dokumentów bibliecznych. Jolanta Przyłuska przybliżyła zagadnienie zastosowania Open Acces w czasopismach medycznych oraz w interesujący sposób zaprezentowała rolę otwartych repozytoriów w rozpowszechnianiu wiedzy medycznej, a Jacek Głębocki i Grzegorz Pietruszewski zastosowanie systemu Expertus do bibliografii cytowań, który pozwala rozwiązać szereg dotychczasowych problemów z tego rodzaju indeksowaniem. Krzysztof Murawski podjął zagadnienie rejestracji wczesnych książek europejskich, a Dorota Rożek czarno-białej edukacji. Kolejne opracowania autorstwa Patrycji Grudzińskiej, Pavola Batalika, Doroty Mor, Edyty Burczyk, Beaty Iwańskiej, Teresy Góreckiej i Leszka Czerwińskiego podnoszą zagadnienia archiwizowania, udostępniania i administrowania elektronicznymi źródłami informacji, dostępu do zasobów elektronicznych bibliotek, nowości na platformie OvidSP oraz zintegrowanych serwisów udostępniania źródeł informacji medycznej. Stanowią one cenne przyczynki do badań w tych zakresach i do działań praktycznych w bibliotekach.

Zasadniczą część tomu uzupełniają informacje dotyczące warsztatów e-learningu w Uniwersytecie Medycznym w Łodzi Ryszarda Żmudy. Ważne miejsce zajmuje Bibliografia zawartości »*Biuletynu Głównej Biblioteki Lekarskiej*« za lata 1957-2002 Jerzego Maleckiego. Jest to potrzebne przedsięwzięcie wzbogacające warsztat informacyjny nauk medycznych, podobnie jak biogram prof. dr. hab. med. Michała Karaska, przewodniczącego Rady Bibliotecznej AM/UM i Rady Programowej *Forum Bibliotek Medycznych*, autorstwa Ryszarda Żmudy umieszczony w dziale „Leksykon biograficzny uczonych”.

Całości dopełnia serwis fotograficzny z wrocławskiej konferencji i łódzkich warsztatów e-learningowych, instrukcja dla autorów i streszczenie w języku angielskim.

Autorzy artykułów, materiałów konferencyjnych, referatów i prezentacji, zazwyczaj młodzi pracownicy bibliotek medycznych, wykazali się umiejętnością wyboru interesujących i ważnych dla działalności bibliotekarskiej i naukowej zagadnień. A ich zainteresowania są szerokie, poruszają bowiem zagadnienia związane zarówno z pragmatyką zawodową, jak i badawczą w zakresie nowoczesnie pojmowanej nauki o bibliotece i informacji. Opatrzyli swoje prace aparatem naukowym i materiałem ilustracyjnym, w niektórych przypadkach warto jednak poszerzyć literaturę przedmiotu, co pozwoli na pogłębienie wnioskowania.

Przygotowany do publikacji tom jest cennym przedsięwzięciem wydawniczym. Jego zawartość treściowa, waga podejmowanych problemów, zaprezentowane tezy i propozycje konkretnych działań w naukowych bibliotekach medycznych stwarzają przesłanki do stwierdzenia, że tom zasługuje na publikację by być dostępnym nie tylko dla teoretyków i praktyków bibliotekarstwa naukowego, ale i dla całego środowiska medycznego.